

RESULTATEN VAN DE ENQUETE 'GELOVEN IN BENNEKOM'

- derde wijk -

Inleiding

De enquête waarvan de resultaten hier gepresenteerd worden, is georganiseerd door de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Vrije Evangelische Gemeente, ten behoeve van alle kerken van Bennekom.

Doel van deze activiteit is ten eerste het in kaart brengen van de gedachten van Bennekommers over zaken rond het Christelijk geloof, om daardoor kerkelijke activiteiten (prediking, catechese, pastoraat, evangelisatie) te verbeteren en meer richting te geven. Ten tweede ontstaat door het afnemen van een enquête de mogelijkheid in contact te komen met mensen die graag over het onderwerp willen doorspreken.

De rapportages van de enquêtes zijn wijksgewijs geordend. In de derde wijk is in 1996 - 2001 geënquêteerd. Het gaat om de wijk die omsloten wordt door de Johanniterlaan in het noorden, de Commandeursweg/Fluitakker in het westen, de Edeseweg in het oosten en de Veenderweg in het zuiden.

Op 236 van de 726 adressen kon een enquête worden afgenomen, een respons van 33%. In totaal ging het op deze adressen om 268 personen (in het vervolg van deze rapportage is dit aantal het uitgangspunt en dus op 100% gesteld).

De leeftijdsverdeling van deze 268 personen was als volgt: 3% onder de 20, 26% tussen 20 en 40, 33% tussen 40 en 60, en 38% boven de 60 (wat een redelijke afspiegeling is van de bevolkingssamenstelling). Er deden iets meer vrouwen dan mannen mee.

Op 60% van de adressen was er geen belangstelling of gelegenheid om mee te doen. De redenen hiervoor zijn meestal niet bekend; soms bleek men geen interesse in de kerk of God te hebben, maar er waren ook wel kerkleden die niet wensten mee te werken. Op 8% werd er driemaal niemand thuis aangetroffen.

Op 33% van de adressen waar een enquête werd gehouden, vond nog een aanvullend gesprek plaats (wat in 2% van de gevallen tot een vervolgbezoek leidde). Het ging daarbij vooral om randkerkelijken.

Hoewel de respons op zich hoog te noemen is, kan niet zonder meer gesproken worden van een representatieve steekproef. Het ligt in de lijn der verwachting dat mensen die geïnteresseerd zijn in geloven, eerder zullen meedoen met een enquête over dit onderwerp dan degenen die daar niet in geïnteresseerd zijn. De onderstaande resultaten moeten dus wel in dit licht worden gezien.

Resultaten

1. Kerklidmaatschap en kerkbezoek

Het overgrote deel van de ondervraagden (87%) bleek lid te zijn van een kerkgenootschap. Van de 13% onkerkelijken is de helft wel vroeger kerklid geweest. Zie tabel 1.

De verdeling over de kerkgenootschappen is een goede afspiegeling van de Bennekomse verhoudingen: 8% is Rooms-Katholiek, 41% is Nederlands Hervormd¹, 21% is lid van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 9% is lid van een kleinere Gereformeerde kerk (Christelijke Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Gemeenten, Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Nederlands Gereformeerde Kerken), 3% is evangelisch (o.a. Vrije Evangelische Gemeente en Vergadering van Gelovigen) en 4% lid van een andersoortige kerk (Anglicaanse Kerk, Doopsgezinde Broederschap, Nederlandse Protestantenvbond, Nieuwe Apostolische Kerk en Zevende Dagsadventisten).

Zij die de kerk hebben verlaten, kwamen met ongeveer dezelfde verhoudingen uit de genoemde kerken, maar niet uit de kleine Gereformeerde kerken. De Rooms-Katholieke Kerk bleek in deze wijk relatief veel kerkverlaters te kennen.

Van de ondervraagden gaat 50% elke zondag (één of tweemaal) naar de kerk. Nog eens 21% gaat eens per twee of vier weken en de resterende 29% zelden of nooit. Het kerkbezoek is het meest frequent bij de kleine Gereformeerde kerken en de evangelischen (daar gaat vrijwel iedereen ten minste wekelijks naar de kerk). Bij de

¹ Ten tijde van de enquête in deze wijk waren de Nederlands-Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk nog niet gefuseerd tot de Protestantse Kerk in Nederland.

Hervormden (en in wat mindere mate bij de Gereformeerden) is er een grote spreiding in kerkbezoek: van twee maal per zondag (vooral leden van de Hervormde wijk 1) tot nooit.

Uit tabel 1 blijkt voorts dat het niet lid (meer) zijn van een kerk ertoe leidt dat er nooit of slechts zelden een kerkdienst wordt bezocht.

Tabel 1: Kerklidmaatschap en kerkbezoek

kerklidmaatschap	kerkbezoek						totaal
	tweemaal per zondag	eenmaal per zondag	elke twee weken	elke maand	zelden	nooit	
thans kerklid							
Rooms-Katholiek:	0%	2%	2%	2%	1%	1%	8%
Nederlands Hervormd:	13%	9%	3%	4%	8%	4%	41%
Gereformeerd (syn.):	6%	7%	4%	2%	2%	1%	21%
overig Gereformeerd:	8%	1%	0%	0%	0%	0%	9%
evangelisch:	0%	3%	0%	<1%	0%	0%	3%
overig:	1%	1%	<1%	1%	1%	<1%	4%
- subtotaal:	28%	22%	9%	10%	12%	6%	87%
vroeger kerklid							
Rooms-Katholiek:	0%	0%	0%	0%	1%	1%	2%
Nederlands Hervormd:	0%	0%	0%	<1%	1%	1%	2%
Gereformeerd (syn.):	0%	0%	0%	<1%	0%	1%	1%
evangelisch:	0%	0%	0%	<1%	<1%	<1%	<1%
overig:	0%	0%	0%	0%	0%	1%	<1%
- subtotaal:	0%	0%	0%	1%	2%	4%	7%
nooit lid geweest:	0%	0%	0%	<1%	1%	4%	6%
- totaal:	28%	22%	9%	12%	15%	14%	100%

De belangrijkste *redenen* om naar de kerk te gaan, betreffen enerzijds de inhoud van het geloof (bijbeluitleg e.d. ter versterking van het geloof) en anderzijds het elkaar ontmoeten als leden van de gemeente; zie tabel 2². Ook 'uit behoefte of gewoonte' worden vrij vaak genoemd. Alleen naar de kerk gaan bij bijzondere gelegenheden of vanwege anderen (voor de kinderen of bij begrafenissen en trouwerijen) komt weinig voor; voor de weinige niet-kerkliden die een dienst bezoeken, zijn dit echter vaak wel de belangrijkste redenen.

Tabel 2: Redenen om naar de kerk te gaan:

- versterking van het geloof / Gods Woord horen:	29%
- gemeenschap / ontmoeting / betrokkenheid:	25%
- (goede) gewoonte / opvoeding:	15%
- uit behoefte / voorzover er behoefte is:	11%
- vanwege het geloof / uit overtuiging:	8%
- rust zoeken / fijn gevoel:	4%
- tot eer van God / God ontmoeten:	4%
- verdieping / bezinning:	4%
- vanwege de liturgie / bijzondere vieringen:	3%
- vanwege anderen (kinderen, ouders, rouw-/trouwdienst):	3%
- samen het geloof beleven:	3%
- om bekeerd/zalig te worden:	2%
(overige antwoorden minder dan 2%)	

² Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.

Het is vaak een bewuste keus voor zowel kerk- als niet-kerkleden om (weinig of) niet naar de kerk te gaan (zie tabel 3³). De belangrijkste redenen zijn namelijk dat men niet gelooft, niets aan de dienst vindt, geen binding (meer) heeft met de kerk of daarin teleurgesteld is. Ook wordt wel genoemd dat de kerk niet nodig is om te geloven.

Daartegenover staat een vrij grote groep voor wie de kerkgang ongemerkt minder is geworden.

Opmerkelijk is dat 2% als reden heeft dat de kerk of de predikant te modern is (maar kennelijk wordt dan niet de toevlucht gezocht tot een traditionelere kerk).

Tabel 3: Redenen om (weinig of) niet naar de kerk te gaan:

- laksheid / verwaterd:	7%
- er niets aan vinden / niet geloven:	6%
- teleurgesteld in / slechte ervaringen met de kerk:	5%
- niet bij opgevoed:	3%
- fysieke beperkingen:	3%
- geen binding (meer) met de kerk:	3%
- kerk/predikant is te modern geworden:	2%
- te weinig tijd / andere bezigheden:	2%
- kerk is niet nodig om te kunnen geloven:	2%
(overige antwoorden minder dan 2%)	

2. Bijbelbezit en bijbelgebruik

Bijna iedereen bleek in het bezit te zijn van een bijbel: 94% van de ondervraagden (zie tabel 4³). Degenen die geen kerklid (meer) zijn, hebben in veel gevallen toch een bijbel (maar men leest daar meestal niet of weinig in). Kerkleden zonder bijbel betreffen met name Rooms-Katholieken.

Ten aanzien van het lezen in de bijbel is er min of meer een tweedeling te zien: bijna de helft van de bijbelbezitters leest er elke dag uit en eenzelfde deel weinig of niet. De tussenpositie - min of meer regelmatig - komt weinig voor (11%).

Opvallend is dat 38% van de kerkleden weinig of niet uit de bijbel leest.

Tabel 4: Bijbelbezit en -gebruik

Bijbelbezit- en gebruik	kerklidmaatschap		totaal
	kerklid	geen kerklid (meer)	
Bijbel in bezit			
- leest dagelijks:	45%	<1%	46%
- leest regelmatig:	11%	<1%	11%
- leest weinig:	21%	3%	24%
- leest nooit:	9%	6%	14%
<i>totaal:</i>	<i>85%</i>	<i>9%</i>	<i>94%</i>
Geen bijbel in bezit:	2%	4%	6%

De belangrijkste redenen om de bijbel te lezen zijn dat de bijbel inhoudelijk aanspreekt en/of omdat het Gods Woord is (zie tabel 5³). Slechts een kleine minderheid (9%) leest de bijbel uit gewoonte.

Bij de opgegeven redenen valt op dat voor de één het kennisaspect het belangrijkste is, terwijl het voor de ander vooral gaat om bemoediging en inspiratie.

Een beperkt aantal mensen leest de bijbel alleen vanwege het werk (bijv. leraren) of kerkelijke vergaderingen. Dat laatste is ook voor de (weinig) niet-kerkleden die de bijbel gebruiken een reden, naast bijvoorbeeld het opvoeden van de kinderen.

³ Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.

Tabel 5: Redenen om de bijbel (veel) te lezen:

- ter bemoediging/troost/inspiratie:	27%
- omdat het Gods Woord is (en ik daaruit wil leren):	13%
- voor (het opvoeden van) de kinderen:	10%
- dient als leidraad/norm voor het leven:	9%
- van huis uit meegekregen / gewoonte:	9%
- bron van kennis of informatie:	7%
- uit interesse/behoefte:	5%
- om God (beter) te leren kennen:	4%
- vanwege het werk/vergadering:	3%
- omdat ik geloof:	3%
(overige antwoorden minder dan 2%)	

De belangrijkste reden om de bijbel weinig of niet te lezen is dat er geen behoefte is (zie tabel 6⁴). Ook de antwoorden 'gemakzucht' en 'geen tijd' kunnen hiertoe worden gerekend, want kennelijk wordt er geen prioriteit aan bijbellezen gegeven. Voor een minderheid van degenen die de bijbel niet lezen is de reden dat men er niet bij opgevoed is. Slechts enkele personen vonden de bijbel echt een onbetrouwbaar boek.

Tabel 6: Redenen om de bijbel weinig of niet te lezen:

- geen behoefte (incl.: gelooft niet):	8%
- gemakzucht / komt er niet van:	6%
- niet bij opgevoed:	7%
- geen tijd:	6%
- geen specifieke reden:	4%
- geen bijbel in bezit:	3%
- te moeilijk:	2%
- leest liever dagboek/liedboek:	2%
(overige antwoorden minder dan 2%)	

3. Opvattingen over God

Het derde onderdeel van de vragenlijst betreft opvattingen over God. De vragen zijn van heel algemeen, ruimte latend voor een eventueel heel vaag godsbeeld, tot specifiek handelend over een aantal kernpunten uit de leer van de kerk.

Geloof in God

De eerste vraag bij dit onderdeel was: wat voor voorstelling heeft u van God? - gesteld dat er een god bestaat. Slechts 3% gaat ervan uit dat er geen of waarschijnlijk geen god bestaat (zie tabel 7). Van de ondervraagden heeft 15% in eerste instantie geen duidelijk beeld van God, maar de helft van hen (8%) zegt ja op de volgende vraag: gelooft u in God zoals de bijbel Hem beschrijft?

Van degenen die God in eigen woorden beschrijven, doet 60% dat in bewoordingen die ook in de bijbel voorkomen, zoals Schepper, Almachtige, (liefhebbende) Vader, Redder, Drieënige. Dat wil niet zeggen dat deze 60% van zichzelf vindt dat ze op een bijbelse manier in God geloven: 4% vindt namelijk van niet en nog eens 4% twijfelt daarover.

Daar staat tegenover dat nog 16% zegt op een bijbelse manier in God te geloven, terwijl ze eerder geen antwoord (8%), een meer algemeen antwoord (6%) of zelfs een onbijbels antwoord (2%) hebben gegeven.

In totaal zegt 68% in tweede instantie dat ze in God geloven zoals de bijbel Hem beschrijft; 17% gelooft op een andere manier in (een) God en 11% weet het niet. Voorbeelden van een ander godsbeeld zijn: 'er zal wel iets zijn' (ook wel 'ietsisme' genoemd; 3%), iets figuurlijks, een (onpersoonlijke) kracht/energie. Bij de 11% die niet weten of ze (nog) een bijbels godsbeeld hebben, treffen we (naast bijbelse bewoordingen of 'onduidelijk') antwoorden aan als: iemand die alles begeleidt, liefde, (onpersoonlijk) opperwezen.

Zoals viel te verwachten, is een bijbels godsbeeld vrijwel alleen bij kerkleden aanwezig. Sommige niet-kerkleden zeggen een bijbels godsbeeld te hebben, maar dat is - gezien de bewoordingen - meestal een misverstand. Daar

⁴ Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.

staat tegenover dat een aanzienlijk deel van de mensen die van zichzelf vinden dat ze geen bijbels godsbeeld hebben of daar in ieder geval aan twijfelen, kerklid is. Van degenen die zeggen niet in God te geloven zoals de bijbel Hem beschrijft (19%), is namelijk 11% kerklid en 8% geen kerklid. Bij degenen die twijfelen (12%), zijn de verhoudingen 9% - 3%.

Opvallend was dat het aantal verschillende antwoorden zeer groot was (ongeveer tweederde van de antwoorden is door slechts een of twee ondervraagden gegeven).

Tabel 7: geloof in God

wat voor voorstelling heeft u van God?	gelooft u in God zoals de bijbel Hem beschrijft?			totaal
	ja	nee	weet niet / geen mening	
antwoord in bijbelse termen:	52%	4%	4%	60%
antwoord in algemene termen:	6%	4%	3%	12%
antwoord in onbijbelse termen:	2%	6%	2%	10%
geen voorstelling / onduidelijk:	8%	4%	3%	15%
er is (waarschijnlijk) geen god	0%	2%	1%	3%
totaal:	68%	19%	12%	100%

Jezus Christus

Vervolgens werd meer in het bijzonder gevraagd naar Jezus Christus (tabel 8). Driekwart van de ondervraagden geeft een antwoord in bijbelse termen, waarbij Zoon van God verreweg het meest wordt genoemd, gevolgd door Verlosser. Tot deze groep behoort ook 5% niet-kerkleden. Zo mogelijk is ook nagegaan of het antwoord min of meer automatisch gegeven wordt, omdat het vroeger zo geleerd is of omdat anderen zeggen dat Jezus de Zoon van God is. Dat lijkt in ieder geval bij 5% van de ondervraagden het geval te zijn (kerk- en niet-kerkleden).

De ondervraagden wisten niet dat er nog een vraag achteraan gesteld zou worden over de persoonlijke betekenis van Jezus. Het was daarom opvallend dat van degenen die een antwoord in bijbelse termen gaven, 59% (van de 77%) zich beperkte tot een 'objectieve' aanduiding - vrijwel altijd: Zoon van God - en niet (ook) koos voor een woord dat een relatie aanduidt. Zie verder de volgende alinea.

Van de ondervraagden is 9% van mening dat Jezus geen God is, maar (slechts) een mens. Voor een deel van hen was Jezus slechts een bijbels persoon (dat betrof met name niet-kerkleden). Voor anderen is Jezus wel een belangrijk/vernieuwend prediker of 'een door God als zoon aanvaard mens'.

In andere antwoorden (7%) wordt niet expliciet ingegaan op de vraag of Jezus God is of niet en of hij bestaan heeft of niet. Hiertoe behoren antwoorden als: Jezus is een goed voorbeeld, een priester, een profeet of iemand uit een verhaal. Slechts 1 persoon was van mening dat Jezus nooit heeft bestaan.

Tabel 8: Wie is of was Jezus Christus?

- antwoord in bijbelse termen (vooral: Zoon van God en/of Verlosser):	77%	- geen mening / niet ingevuld:	4%
- historisch persoon (geen God):	9%		
- overige antwoorden:	7%		
- Jezus heeft niet bestaan:	<1%		

De vervolgvraag betrof, zoals vermeld, de persoonlijke betekenis van Jezus. De antwoorden zijn in tabel 9 gecombineerd met de antwoorden op de vragen 'gelooft u dat Jezus voor uw zonden is gestorven?' en 'leeft Jezus en komt Hij terug naar de aarde?'.

Opvallend was dat het aantal verschillende antwoorden - net als bij de vraag naar God - zeer groot was (ongeveer tweederde van de antwoorden is door slechts een of twee ondervraagden gegeven).

Voor 66% van de ondervraagden (waaronder 2% niet-kerkleden) heeft Jezus een grote persoonlijke betekenis,

vooral als Verlosser (34%), maar bijvoorbeeld ook als steun en toeverlaat, weg tot God, of "het beste wat je kunt overkomen". Minder uitgesproken is 12% van de ondervraagden (met name niet-kerkleden) en voor 20% heeft Jezus geen of hooguit een vage persoonlijke betekenis (gelijkelijk verdeeld over kerk- en niet-kerkleden).

Na deze open vraag werd specifiek gevraagd naar het offer van Christus. Van de ondervraagden gelooft 22% niet dat Jezus voor hun zonden is gestorven; ruim de helft van hen betreft kerkleden ⁵. Twijfels hebben 12% van de ondervraagden (vooral kerkleden). Positief antwoordt 66% (inclusief 10% voor wie Jezus in eerste instantie geen bijzondere betekenis leek te hebben). Opmerkelijk is dat tot deze laatste groep soms ook mensen behoren (5% van de ondervraagden) die niet of nauwelijks in de kerk komen of in de bijbel lezen.

De antwoorden op de vraag of Jezus nu nog leeft en naar de aarde zal terugkeren, laten een vergelijkbaar beeld zien: 68% gelooft dat, 17% niet (ruim de helft betreft kerkleden) en 14% twijfelt (vooral kerkleden).

Tabel 9: persoonlijke betekenis van Jezus

persoonlijke betekenis van Jezus	Jezus voor uw zonden gestorven?			leeft Jezus en komt Hij terug?			totaal
	ja	nee	weet niet / geen mening	ja	nee	weet niet / geen mening	
Verlosser/Zaligmaker	32%	2%	<1%	33%	0%	1%	34%
andere grote persoonlijke betekenis	24%	3%	5%	24%	3%	5%	32%
een voorbeeld	2%	6%	1%	2%	5%	1%	9%
zelfde als God	2%	1%	0%	1%	<1%	1%	3%
geen (duidelijke) persoonlijke betekenis	4%	10%	5%	6%	9%	5%	20%
niet ingevuld	2%	1%	<1%	2%	<1%	<1%	3%
totaal:	66%	22%	12%	68%	17%	14%	100%

4. Opvattingen over christenen

Het laatste deel van de enquête ging over christenen. Allereerst werd gevraagd naar wat een christen is (zie tabel 10 ⁶). Het gaat daarbij niet om een algemeen aanvaarde definitie maar om de persoonlijke opvatting van de ondervraagden. Het lijkt erop dat voor de meeste mensen de combinatie van geloven en doen belangrijk is: 14% zegt dat expliciet (leven naar wat je gelooft), bij 28% is dat meer impliciet (leven naar Gods wil; God liefhebben en de naaste als jezelf). Anderen leggen de nadruk op het geloven zelf (bij elkaar 26%). Daarentegen is voor 16% de naastenliefde juist hét kenmerk; 2% daarvan meldt daarbij dat iemand die zijn naaste liefheeft niet hoeft te geloven om toch christen te zijn.

Tabel 10: Een christen is iemand die:

- leeft naar Gods wil / Jezus volgt:	19%	- niet ingevuld / geen mening:	10%
- (in God/Jezus/de bijbel) gelooft	18%		
- goed is / zijn naaste liefheeft:	16%		
- leeft naar wat hij gelooft (m.n. naastenliefde):	14%		
- God liefheeft en de naaste als zichzelf:	9%		
- Jezus aanneemt/belijdt als Verlosser:	5%		
- kerklid is en in God gelooft:	3%		
- van God getuigt in woord en daad:	2%		
- (meelevend) kerklid is:	2%		
- zichzelf zo noemt	2%		
(overige antwoorden minder dan 2%)			

⁵ Een bijzondere situatie doet zich voor bij leden van de Gereformeerde Gemeenten: 6 van de 10 ondervraagden zijn er van overtuigd dat dit geloof noodzakelijk is, maar geven aan dat ze (nog) niet geloven dat Jezus voor hún zonden is gestorven.

⁶ Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.

Uit tabel 11 ⁷ blijkt dat op de vraag "hoe zou een christen moeten zijn" (dat wil zeggen: wat is het ideaalbeeld van een christen) heel vaak werd gewezen op de noodzaak om goed te zijn voor anderen (vaak in relatie tot het geloof of Gods wil). Blijkbaar wordt hier een tekort in ervaren. Voor een deel wordt dat goed zijn voor anderen concreet benoemd: oprecht zijn, verdraagzaam, vergevingsgezind. Een (klein) deel van de ondervraagden voegt eraan toe dat christenen (of het christelijk geloof) niet beter is dan (dat van) anderen, en dat onkerkelijken of andersgelovigen niet perse onchristelijk zijn.

Een klein deel (7%) noemt juist het getuige-zijn als punt waar het aan schort (i.p.v. de naastenliefde).

Slechts door enkelen worden kenmerken genoemd die niet op de ander zijn gericht, zoals gelovig zijn, bidden, naar de kerk gaan, van Gods genade leven, open staan voor Gods Woord (niet in de tabel genoemd).

Waarschijnlijk omdat men zich bij deze vraag vooral heeft gericht op wat beter of anders moet, terwijl de vorige vraag vooral een definitie was.

Veel onkerkelijken, met name zij die nooit lid zijn geweest, meten zich overigens geen oordeel aan over christenen en hebben daarom niet geantwoord of geven geen mening.

Tabel 11: Hoe zou een christen moeten zijn?

- (meer) naastenliefde betonen:	26%	- niet ingevuld / geen mening: 19%
- leven naar Gods wil / Jezus volgen:	22%	
- (meer) leven naar je geloof:	12%	
- (meer) getuigen/uitdragen:	7%	
- oprecht:	6%	
- verdraagzaam / open staan / minder star:	5%	
- niet beter voelen dan anderen / nederig:	4%	
- vergevingsgezind / vredelievend / vriendelijk:	4%	
- jezelf zijn / moet ieder voor zich bepalen:	4%	
- God liefhebben en de naaste als jezelf:	3%	
(overige antwoorden minder dan 2%)		

Tot slot is gevraagd of men ideeën heeft over hoe en waarom iemand christen wordt (zie tabel 12 ⁷). Een deel van de ondervraagden (12%) vat deze vraag op in de zin van: wanneer kun je 'aan de definitie van christen voldoen' (vergelijk tabel 10). Meestal wordt dan geantwoord dat je tot geloof moet komen.

De meesten hebben echter geprobeerd aan te geven wat de aanleiding is om christen te worden. In de antwoorden is een driedeling te zien. Enerzijds wordt er door 15% van de ondervraagden op gewezen dat het van *God* afhangt (zijn liefde en leiding). De meerderheid wijst juist op het belang van *mensen in je omgeving*: de ouders (23%), de kerk (19%), gelovige vrienden of andere christenen (22%; daarnaast werd slechts door 5% gewezen op het belang van evangelisatie). Minder vaak wordt gedacht aan wat de persoon *zelf* ondervindt of doet: bijzondere (al of niet ingrijpende) gebeurtenissen die aanleiding zijn om contact met God te zoeken (12%) en eigen activiteiten als bijbellezen, bidden, de behoefte voelen en jezelf ervoor open stellen.

Tabel 12: Hoe wordt iemand een christen?

- door de opvoeding:	23%	- niet ingevuld / geen mening: 10%
- door de kerk (gemeenschap, kerkdienst):	19%	
- door Gods leiding / liefde:	15%	
- door het voorbeeld van andere christenen te zien:	14%	
- door tot geloof te komen / bekering:	12%	
- door ingrijpende/bijzondere gebeurtenissen:	12%	
- door bijbellezen:	11%	
- door getuigenis van / gesprek met christenen:	8%	
- door te bidden:	6%	
- door evangelisatie:	5%	
- door daaraan behoefte te krijgen:	2%	
- door jezelf ervoor open te stellen:	2%	
(overige antwoorden minder dan 2%)		

⁷ Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.